

6. ԹՂ. 87բ. Հոս ամբողջապէս կը ներկայացնեմ լուսանկարը սոյն կարեւոր յիշատակարանին (Պատկ. 10) որ Անարզաբայի մէջ պատահած արքունի աղէտը կը պատմէ: Թերեւս զայն գրեց արքունի ձեռք մը եւ կամ հայ արքունիքի դիւանապետը:

7. ԹՂ. 25բ. Նոթը-էր. «Միբայէն ծնաւ ի Թուին հայոց ՌՄԺԱին ի ամենան մայիսի. ԺԳին»:

8. ԹՂ. 53բ. Նոթը-էր. «Ի Թուին ՌՄԼԴ եւ փետեր ԻԱ օրն, որ էր պատկեր աւուրն սրբոյն Թէոդորոսի զինաւորին. առնկալայ զկարք քահանայութեան. ես տեարցս Եղբորորդի Տեառն Եփրեմի սրբէտառաս եւ քորբէտառակ Կաթողիկոսի, ի վաղջանումն հօրեղբօրն իմոյ, եւ իւր էմմուճայի որդւոյն Տեառն Թէոդորոսի գերերջանիկ եւ սրբակրօն Կաթողիկոսէ:

9. ԹՂ. 87ա. Նոթը-էր. «Յերկրորդում աւուր ծննդեան Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ էր օր մեռելոց, եւ պատկեր աւուրն Երկուշաբթի, յետօթնրորդում ժամու գիշերոյն՝ խառնեցաւ ընդ նախաժառանգելոցն եւ հայրն իմ ծերունի Տէր Մարկոս Աջապահ եւ մարտանունդ քահանայ, իննրորդ Աջապահ եւ մահանէս Եպիսկոպոսէ եղբօր բարեպաշտ արքային Հեթմոյ երկրորդի՝ որդւոյ Լէօնի երրորդի. էր սա անձնեայ՝ փառամարտիկ եւ գեղեցիկագէտ, երաժիշտ եւ ձայնաւոր. սա՛ չորեքտասան անգամ գնալ ի Կոստանդնուպօլիս յանձն էառ սակս սրբոյ Աթոռոյն գործոյ: Այդ Հէ մմեայ վախճանեցաւ՝ ի Թուին հայոց ՌՄԻԸ, եւ Յունուարի Է, ի քառասներորդի երկրորդի ամի քահանայութեան իւրում:

Աղբրսանդրիս, 5 Յունուար 1922:

Հ. ՀԱՊԵՇԵԱՆ

ՐԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԶԻՒՐՈՅ ՊԱՆՈՒՆ»

«Սկսանէր խոսքով Թագաւորն Հայոց... գումարել զգաւրս Աշուանից եւ Վրաց եւ բանալ զգրուես Արանաց եւ Ղերթի պահակին», Ագաթ. Գր. Գր. 1835, էջ 26: Յունարէն Ագաթ. ի մէջ խնդրական այս հատուածը Թարգմանուած է... ἀνοῖξαι δὲ καὶ τὰς χλειςσοῦρας τῶν Ἀλανῶν καὶ τοῦ λεγομένου Καϊζουάρου πύργου (Lagarde, Agathangelus und die Akten Gregors von Armenien, Göttingen 1887, էջ 8): Հայ ու յոյն հատուածներուն այլատիպ բառերը առիթ տուած են շարք մը ենթա-

դրութիւններու, որոնց համագումարը սակայն առաջնորդած տակաւին մտքերը՝ միութեան: Յայնապէս եղծուած յոյն բնագիրը առաջին անգամ Լագարդէն է որ ենթարկած է սրբագրութեան առաջարկելով καὶ τοῦ λεγομένου... καὶ Ζουράρου πύργου ընթերցուածը, զոր իբրեւ ուղի ընդունած է Gutschmid (Agath, ZDMG XXXI, էջ 8 = Բաղմավէպ 1888, էջ 302): Մինչ Մարկուարտ առաջնորդուելով հայ բնագրէն յոյն հատուածին մէջ ուրիշ ընթերցուած փորձած է ներմուծել՝ καὶ <τὰς> (այսինքն χλειςσοῦρας) τοῦ λεγομένου Ζουράρου πύργου (Erānšahr, էջ 101): Ուղղագրական այս փորձերով մղուած են Gutschmid եւ Marquart հաստատելու Թէ Ζουάρου կամ Ζουάου ձեւերը տառադարձութիւնն են պարզապէս հայերէն սրբագրական «ճւրջ», Տաշեան ընդհակառակ հաստատուն կառչած մնացած է Καϊζουάρου ընթերցուածին եւ հաստատած Թէ, յոյն Թարգմանիչը Ղերթի կարդացած է իր ժամանակին եւ այս գերանունը յատուկ անուն կարծած է, նաեւ այս բառին սկիզբը եղող Է- շաղկապն ալ արմատական համարելով Թարգմանած է Καϊζουάρου πύργου իսկ հայերէն բնագրին Ղերթ բառը վերականգնելով որ Ղճւրջ բլաւու է, Ագաթ. առ Գէորգ. ասորի էջ 57: Սարգիսեան գրեթէ բառական կրկնած է Տաշեանի կարծիքը. «յոյն Թարգմանիչը նախդիրն ստացական գերանունն յատուկ անուն կարծելով՝ պարզապէս յարմարագրած է կոյր զկուրայն հայերէնի հետեւելով» (Ագաթ. եւ իր բարձրագոյն գաղափարը, էջ 335): Տաշեան ի կարծիքն ու առաջարկը ընդունելութիւն գտած է ոչ միայն Հիւրշմանէն (Arm. Gr., էջ 219) այլ նաեւ Ագաթանդեղոսի քննական հրատարակութեան մէջ՝ «զգրուես Արանաց եւ Ղճւրջ պահակին» հետեւեալ ծանօթագրութեամբ «Եւ միայն Ղճւրջ պահակին, միւսները Ղերթ պահակին», էջ 16: (Համեմատէ նաեւ Journal Asiatique 1910, էջ 461, ուր Ղճւրջ ընթերցուածը իբրեւ ուղի յառաջ բերուած է): Ագաթ. ի նորատիպ բնագրին մէջ հիւրընկալուած Ղճւրջ սրբագրութիւնը սակայն Մարկուարտ եւ Նորայր ընդունելով, այլ կ'ուզեն հաստատուն պահել աւանդական «Ղերթ» պահակին ընթերցուածը պայմանաւ որ գլխադրով գրուած բլայ «Ղերթ պահակին» = und die von Juroj pahak (Erānšahr, էջ 101), «այսինքն Ի-րէ աշխարհին պահակին» (Թուարձան, էջ 163), ազդուելով անշուշտ Պրիսկ. (Exc. leg., էջ 43) Ἰουρεπαάχ ձեւէն զոր սակայն Սէն-Մարգէն շատ իրաւամբ կ'ուզէ

1 «Ձ»ի եւ «Պ»ի իրարու հետ շփոթման դասական օրինակեր են սուէ շատ նաեւ հետեւեալ տեղերները. «գա- մայն ուրախ» նորա այբեցոյն հրով, Միք., Ա. 7, որ պիտի ըլլայ «գամենայն խորախ» նորա (հմտ., ՀԲ. Բ., էջ 976 եւ Տաւեան, Ուսումն. Գրասական Հայերէն լեզուի, էջ 589), ու- ղիդ այս հետ նախապէս ընթերցուած է «գարնան» որ յետոյ իր որդին տողէ տուած է «արնան» ընթերցածին: — Աղոյճաւ աղաւ կամայ յարեցան ի պէս պէս նկարագործ աւարթոց եւ առ ի վաւարարն ստեպ ստեպ թաւթոփելոյ: Պ. Երեւ. դար. Վեհեր., էջ 51, որ Դ. Տեր-Մկերտ- չեանի հրատարակութեան մէջ կը կարդացուն դառ ի զա- րնան, էջ 192, այս մասին ընդարձակ խօսելու առիթը մտաւրում է: — «Զորովիւ նաւամարդիկ նրանց Յունաց վանեալ վանքերոյ, եւսեւր., Բրդ., Ա. էջ 53, որ Էջմիած- նի Բ. 1775 շեւագրոյն մէջ կարդացուած է «վանեալ ոյ- տերոյ հմտ.» Մանանգեան Գաղտնածներ Եւսեւրեան Վե- սարացու Բրդիկոնից մի հին շեւագրութիւն, Հանդ. Ամս. 1905, էջ 19:

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԱՐԵՎԻԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԵՂԺՆԵՐ

ՆՐԱ ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԵՐԿԵՐԸ

ጥያቄህ-ደንበኝህህ ሂሳብህን ለጥያቄህ ለማግኘት

(Zur Erinnerung!)

४९.

Յուսահատութեան եւ մահուան երգը:

Կեանքի դժուարին պայմանները, դժուար
սէրը, ամենամօտ ընկերոջ մահը եւ վերջապէս
անբուժելի հիւանդութիւնը Պետրոս Դուրեանի
հոգու մէջ ծնեցնում են ամենամոռայլ տրամա-
դրութիւն: Այս մոռայլ տրամադրութիւնը հետ-
զհետէ դառնում է աւելի ու աւելի անդարմա-
նելի: Ժամանակի հետ Պետրոս Դուրեանի վէրքը
փոխանակ սպիանալու, աւելի եւս խորանում է
եւ պատում նրա ամբողջ գոյութիւնը:
Այն հոգեկան դրութիւնը, որի մէջ բա-
նաստեղծը գտնւում է այդ շրջանում — կա-